

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова приймальної комісії
Рівненського державного
гуманітарного університету
Федман ПАВЕЛКІВ
«04» квітня 2024

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
023 ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ**
для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра
на основі НРК6, НРК7

Схвалено вченою радою художньо-педагогічного факультету
Протокол № 3 від «28» березня 2024 р.

Голова вченої ради
художньо-педагогічного факультету Наталія ДЗЮБИШИНА

Схвалено навчально-методичною комісією художньо-педагогічного факультету
Протокол № 3 від «25» березня 2024 р.

Голова навчально-методичної комісії
художньо-педагогічного факультету Олена ВЛАСЮК

Голова фахової атестаційної комісії Наталія ДЗЮБИШИНА

Розробники: Олександр СТАШУК
Олена ВЛАСЮК

Рівне – 2024

Програма фахового іспиту зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК6, НРК7 / О.А. Сташук, О.П.Власюк. Рівне : РДГУ, 2024. 11 с.

Розробники:

Сташук О.А. кандидат педагогічних наук, професор та зав. кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука

Власюк О.П. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука

Рецензент:

Крайлюк Л.В. кандидат мистецтвознавчих наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука

Програма фахового іспиту зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК6, НРК7 визначає вимоги до рівня підготовки вступників у межах підготовки в закладах вищої освіти III-IV рівня акредитації, зміст основних освітніх компетентностей, критерії оцінювання знань вступників, список рекомендованої літератури, інформаційний ресурс.

Розглянуто на засіданні кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука. (Протокол № 3 від 05 березня 2024 р.)

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ.....	6
ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	6
КОМПОЗИЦІЯ ТВОРУ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	7
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИКІВ.....	9
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	10
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС.....	11

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Модернізаційні зміни, що відбуваються в українській освіті у зв'язку з євроінтеграційними процесами, суспільно-політичними подіями у державі, прийняттям та оновленням змісту низки нормативно-правових документів з питань освіти і виховання (Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Проектів стандартів вищої освіти, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, та ін.) зумовлюють необхідність перегляду формування професійної компетентності майбутнього художника-педагога, спроможного реалізувати на практиці завдання освіти та художньо-естетичного-виховання підростаючого покоління.

Програму фахового іспиту укладено відповідно до завдань середньої та вищої освіти, задекларованих у зазначених вище нормативно-правових документах, та відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. за № 266» для комплексної оперативної оцінки знань, умінь і навичок вступників на здобуття освітнього ступеня магістр із галузі знань 02 Культура та мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація на основі освітнього ступеня бакалавр.

Відповідно до вимог Стандарту вищої освіти вступники, окрім загальних компетентностей, на основі освітнього ступеня бакалавр повинні володіти фаховими компетентностями – здатністю формувати художню концепцію, пошукової (евристичної) діяльності, вивчення, узагальнення і впровадження в художньо-творчий процес інновацій та новітніх технологій декоративно-прикладного мистецтва, залучення чуттєвої та інтелектуальної інтуїції, мислення цілісним художнім образом, вільного володіння образотворчими засобами вираження, розуміння і сприйняття явищ культури та мистецтва, а також вирішення професійних завдань крізь призму категорій естетики.

Метою фахового випробування за спеціальністю Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація є перевірка рівня фахової компетентності вступників у межах освітньо-професійної програми молодшого спеціаліста відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Проекту стандарту вищої освіти, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Фахове випробування проводиться з метою виявлення рівня теоретичних і практичних умінь та навичок з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва: вступник має засвідчити теоретичну мистецьку підготовку з різноманітних проблем образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, практичний рівень набутих умінь та навичок при виконанні конкретного завдання.

Вимоги до рівня підготовки вступників

Вступник повинен знати:

1. Основні державні нормативні документи, що визначають зміст освіти та мистецтва, а також основні тенденції розвитку вітчизняного та зарубіжного образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.
2. Зміст основних класичних і сучасних категорій та концепцій теорії, історії мистецтва й мистецтвознавчої науки.
3. Правила, прийоми та методи творчо-мистецького відтворення об'єктів і явищ навколишнього середовища у вигляді художнього образу, а також найбільшої соціокультурної цінності – людини.

4. Особливості організації освітнього середовища мистецької освіти, вирішальну роль викладача-професіонала у ньому.

5. Традиційні, інноваційні та освітні форми, методи і засоби здійснення освітнього процесу в галузі декоративно-прикладного мистецтва.

6. Шляхи та правила реалізації художньо-естетичних потенціалів, практики творчовиставкової та мистецько-просвітницької діяльності.

Вступник повинен уміти:

1. Практично застосовувати базові знання з теорії та історії мистецтв, композиційної побудови художнього твору, використовувати образно-асоціативну, стилістичну та пластичну мову.

2. Оперувати професійною термінологією, демонструвати здатність критично мислити, здатність до узагальнення, аналізу і синтезу у професійній діяльності в галузі декоративно-прикладного мистецтва.

3. Демонструвати високий практичний рівень професійного керування освітнім процесом, а також володіння різноманітними художніми техніками та технологіями.

4. Здійснювати пошук, збір, систематизацію, нагромадження інформації освітнього та мистецтвознавчого характеру, у тому числі й з допомогою сучасних інформаційних технологій.

5. Тракувати формотворчі засоби образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

Порядок проведення фахового іспиту.

Фахове випробування проводиться згідно з розкладом, складеним приймальною комісією Рівненського державного гуманітарного університету.

Допуск до іспиту вступників здійснюється за умов наявності документа, що засвідчує особу (паспорта), аркуша результатів вступних випробувань, а також необхідного приладдя та художніх матеріалів для складання фахового іспиту.

Фахове випробування проводиться в усній формі, що передбачає надання відповідей на питання екзаменаційних білетів. Питання №3 у кожному білеті передбачає створення ескізу творчої композиції на довільну тему (зображення графічне). Екзаменаційні білети складаються відповідно до даної програми, друкуються на спеціальних бланках за встановленим зразком та затверджуються головою приймальної комісії Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконуючи запропоновані теоретичні завдання, вступник виявляє знання з широкого кола питань історії та теорії мистецтв, здатність аналітичного трактування мистецьких явищ та окремих творів мистецтва, має пояснити сутність, особливості та значення різних видів мистецтв, орієнтуватись у складному світі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, оперувати назвами та термінами, відрізнити правдиве мистецтво від фальші.

Також вступник виявляє уміння та навички композиційної побудови графічного зображення, уміння бачити та відтворювати як окремі деталі, так і узагальнювати, досягати цілності та цілісності зображення, створювати художній образ.

Під час фахового випробування вступник має право звернутися до екзаменаторів з проханням щодо уточнення умов завдань. Натомість вступнику не дозволяється користуватися сторонніми джерелами інформації (електронними, друкованими, рукописними, а також альбомами, ілюстраціями тощо) та порушувати процедуру

проходження фахового випробування, що може бути причиною для відсторонення вступника від вступних випробувань.

Для письмового запису відповідей на екзаменаційні завдання використовуються аркуші усної відповіді відповідного зразка. Після внесення вступником відповіді до зазначеного аркушу він ставить під нею свій підпис. Вступник також особисто підписує запропоноване композиційне вирішення на аркуші формату А4. Підписами голови та екзаменаторами фахової атестаційної комісії виконані завдання підтверджуються.

Порядок оцінювання відповідей вступників.

Оцінювання відповіді вступників на вступному випробуванні здійснюється членами фахової атестаційної комісії, призначеної згідно з наказом ректора.

При оцінюванні усних відповідей враховується рівень теоретичних знань широкого кола питань з історії та теорії образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, загальний рівень художньої підготовки, здатність виконати завдання на достатньо високому рівні.

Оцінки відповіді кожного вступника визначаються за 200-бальною шкалою.

ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Теорія та історія образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Завдання складені на основі теоретичного матеріалу з історії та теорії образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Сюди входять окремі питання теоретичних блоків дисциплін образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва ступеня «бакалавр», таких як теорія мистецтв, історія вітчизняного мистецтва, історія зарубіжного мистецтва, історія декоративно-ужиткового мистецтва, інтер'єр та перспектива, кольорознавство, пластична анатомія та ін. Запропоновані питання містять у собі матеріал як з теорії мистецтв в цілому, так і з історії зарубіжного і вітчизняного мистецтва у контексті розвитку різноманітних мистецьких напрямів та стилів, окремих мистецьких явищ, творчості найбільш відомих митців різних історичних періодів. Велика увага надається вітчизняному мистецтву, визначенню його місця та значення у системі світового мистецтва, взаємозв'язків із зарубіжним мистецтвом тощо.

1. Види образотворчого мистецтва. Значення образотворчого мистецтва в системі культурно-естетичного виховання.
2. Естетичні ідеали античної культури.
3. Основні ордерні системи в давньогрецькій архітектурі.
4. Мистецтво Давнього Риму; особливості, значення.
5. Головні досягнення візантійської архітектури.
6. Монументальний живопис Візантії; традиції, значення.
7. Бароко як художній стиль у європейському та вітчизняному мистецтві.
8. Романська та готична архітектура; ознаки, особливості.
9. Романське мистецтво; особливості, значення.
10. Готичне мистецтво; особливості, значення.
11. Мистецтво епохи Відродження; особливості, значення.
12. Мистецтво епохи Просвітництва; особливості, значення.
13. Визначні митці західноєвропейського мистецтва XVII століття.
14. Особливості розвитку мистецтва Західної Європи XIX століття.
15. Мистецтво XX століття; основні мистецькі стилі.
16. Основні тенденції та перспективи розвитку мистецтва XXI століття.

17. Українське пластичне мистецтво барокового стилю.
18. Мистецтво класицизму у Європі; особливості, значення.
19. Пейзажний жанр в українському живописі ХІХ ст.
20. Живописний спадок Т. Шевченка.
21. Г. Нарбут – засновник нової школи української графіки.
22. Художні напрями та стилі українського мистецтва; історичний контекст.
23. Твір образотворчого мистецтва. Ідея, зміст, форма.
24. Художній образ у мистецтві.
25. Колористична структура живописного твору. Колір, його особливості.
26. Мистецтво творчого відтворення. Площинне і об'ємне зображення.
27. Графічні мистецькі техніки; особливості застосування.
28. Живопис як вид образотворчого мистецтва.
29. Скульптура як вид образотворчого мистецтва.
30. Композиція художнього твору; основні композиційні закономірності.
31. Мистецтвознавство – наука про образотворче та декоративно-прикладне мистецтво.
32. Поняття «стилізації» у мистецтві; принципи застосування у художньому творі.
33. Жанри у мистецтві; різновиди, історія, перспективи.
34. Творчість української художниці Катерини Білокур.
35. Портрет у творчості Т.Г.Шевченка.
36. Мистецтво декоративної пластики; особливості, значення.
37. Інтер'єр та екстер'єр; особливості зображення.
38. «Соціалістичний» реалізм та його уроки.
39. Творчість української художниці Марії Приймаченко.
40. Традиції поліської вишивки, їх використання у сучасному декоративно-прикладному мистецтві.
41. Українське декоративно-прикладне мистецтво; особливості, значення.
42. Національна академія мистецтв у м. Києві – провідний науково-мистецький центр у галузі образотворчого мистецтва України.
43. Національна академія мистецтв у м. Львові – провідний науково-мистецький центр у галузі образотворчого мистецтва України.
44. Українське мистецтво у світовому мистецькому дискурсі кінця ХХ – поч. ХХІ століття.
45. Роль народних традицій і художніх ремесел у розвитку української культури і мистецтва.
46. Мистецька спадщина школи Михайла Бойчука; особливості, значення..
47. Декоративно-прикладне мистецтво Рівненського Полісся; особливості, значення.
48. Ніл Хасевич – художник визвольного націоналістичного руху.

Перевірка художніх здібностей

Вступник на форматі А4 має запропонувати графічний варіант творчої композиції.
Тема композиції – довільна (на вибір вступника).

При цьому вступник опирається на знання наступних розділів композиції:

1. Композиція як одна із фахових дисциплін підготовки художника декоративно-прикладного мистецтва.
2. Композиція як співставлення, складання, поєднання елементів у одну цільну структуру.

3. Теоретичні основи побудови художньої композиції.
4. Фронтальна двовимірна художня композиція.
5. Об'ємна трьохвимірна художня композиція.
6. Глибинно-просторова художня композиція.
7. Компоненти та засоби художньої композиції.
8. Форма як представлення (подача) образотворчого матеріалу та як формат твору.
9. Основні та допоміжні лінії як одні із основних умовних елементів побудови композиції художнього образу.
10. Кольорова та тонова пляма в художній композиції.
11. Колір та колорит як одні з основних елементів побудови композиції художнього твору.
12. Світло та світлотіньові відтінки, їх значення в побудові композиції художнього твору.
13. Різноманітні види фактури, їх властивості та можливості використання в побудові композиції художнього твору.
14. Композиційний центр в художньому творі, його важливість та основні засоби виявлення.
15. Статика та динаміка як одні із основних композиційних засобів художнього вираження.
16. Симетрія та асиметрія в композиції художнього твору.
17. Ритм в образотворчому та декоративно-прикладному мистецтві, засоби його використання.
18. Контраст як співставлення за розмірами, спрямуванням, кольором тощо, його використання в композиції художнього твору.
19. Підпорядкування компонентів композиції та композиційних засобів ідейному задуму твору.
20. Композиційна співрозмірність та поєднання усіх частин композиції між собою.
21. Цілісність як неподільність, взаємозв'язок і узгодження усіх елементів композиції.
22. Пропорції, їх дотримання при побудові композиції.
23. «Золотий» перетин та його значення у побудові композиції.
24. Композиційні засоби відтворення змісту та ідеї в образотворчому мистецтві.
25. Горизонтальні та вертикальні спрямування та їх використання при побудові композиції.
26. Смыслові та асоціативні композиційні вирішення.
27. Композиційні принципи у природі, приклади їх використання у творчості.
28. Формат твору як композиційне явище.
29. Просторова глибина, елементи її відтворення.
30. Особливості лінійно-конструктивної композиційної побудови художнього твору.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Рівень професійної компетентності вступників оцінюється за 200-бальною шкалою.

I рівень – початковий. Відповіді вступника при відтворенні навчального матеріалу елементарні, фрагментарні, зумовлені початковими уявленнями про сутність образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. У вирішенні практичних творчих завдань вступник не виявляє самостійності, демонструє низький рівень володіння правилами композиційної побудови художнього твору. Вступник володіє окремими термінами та поняттями з теорії та історії мистецтва, з допомогою викладача здатний створити ескіз елементарної композиції художнього твору.

II рівень – середній. Вступник володіє певною сукупністю теоретичних знань з теорії, історії мистецтва та композиції, відтворює основні поняття та мистецтвознавчі терміни, але досить поверхово, не обґрунтовуючи взаємозв'язку між ними. З допомогою викладача здатний створити композицію художнього твору, але без чіткого і конкретного виявлення художнього образу. Поверхово володіє художніми техніками та технологічними прийомами.

III рівень – достатній. Вступник знає і може самостійно сформулювати основні поняття теорії, історії мистецтва та композиції, навести приклади їх застосування у практичній діяльності, володіє закономірностями їх практичного використання в художньому творі. Здатний самостійно робити висновки, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Здатний виконати практичне завдання на достатньому художньому рівні, спроможний до творчого відтворення та інтерпретації, але не завжди може самостійно стилізувати та узагальнити.

IV рівень – високий. Вступник має глибокі, міцні і систематичні знання всіх положень теорії, історії мистецтва та композиції, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно інтерпретувати закони, принципи композиційної побудови художнього твору. Відповідь характеризується точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. Практичне завдання виконує на достатньо високому художньому рівні, художній образ прочитується чітко та конкретно.

Таблиця відповідності рівнів компетентності значенням 200-бальної шкали оцінювання відповідей вступників під час фахового випробування

Рівень компетентності	Шкала оцінювання	Національна шкала оцінювання
Початковий відповіді вступника невірні, фрагментарні, демонструють нерозуміння програмного матеріалу в цілому; вступник нездатний до самостійного створення художньої композиції	1-99	незадовільно
Середній відповіді вступника визначаються розумінням окремих аспектів програмного матеріалу, але характеризується поверховістю та фрагментарністю, при цьому допускаються окремі неточності; композиційні закономірності не враховуються і не використовуються	100-149	задовільно
Достатній відповіді вступника визначаються правильним і глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу, але при цьому допускаються окремі неточності; при створенні художнього образу наявні ознаки недовершеності та	150-179	добре

невизначеності		
Високий відповіді вступника визначаються глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу; вільне оперування та використання основних композиційних закономірностей при створенні художнього образу	180-200	відмінно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басанець Л.В. Художні техніки рисунка. Одеса : ОДП, 2002. 128 с.
2. Бурлака В.Г. Актуальне мистецтво на рубежі століть. *Пластичне мистецтво*. № 1. 2008. С. 10-17.
3. Ганжа М.В. Композиція в декоративно-прикладному мистецтві (етнодизайн) : навч. посіб. Рівне : РДГУ. 102 с.
4. Декоративно-ужиткове мистецтво : словник. Т.1 / упоряд.: Я.П.Запаско, І.В.Голод, В.І.Білик та ін. Львів : Афіша, 2000. 364 с.
5. Захарчук-Чугай Р. Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина. Львів : Інститут народознавства НАН України. 2007. 336 с.
6. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва : українська теоретична думка ХХ століття : антологія / упоряд. Р.М.Яців. Ч. 1. Львів : Львівська національна академія мистецтв; Інститут народознавства НАН України. 2011. 232 с.
7. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках "великого стилю". Київ : Либідь, 2005. 280 с.
8. Кардашов В.М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ : Вид-во «Дім «Слово», 2007. 23 с.
9. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. для студентів худ-граф. факульт. вищ. пед. навч. закл. Київ : Вища школа, 2002. 188 с.
10. Мельник А.М. Український живопис ХХ – ІХ ст. Київ : Галерея, 2007. 304 с.
11. Михайленко В.Є. Основи композиції. Київ : Каравела, 2004. 304 с.
12. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред.: Н.Г.Ничкало. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. 224 с.
13. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво : словник-довідник. Тернопіль : Навч. книга, Богдан, 2003. 216 с.
14. Придатко Т.В. Мистецтво України 1991-2003. Київ : Мистецтво, 2003. 256 с.
15. Селівачов М.Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Київ : Редакція вісника «Антіжін : ТОВ «Аспект.Поліграф», 2005. 400 с.

16. Сланський Б. Техніка живопису та реставрації. Київ : Мистецтво, 2009. 304 с.
17. Тименко В.П. Початкова дизайн-освіта: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2009. 381 с.
18. Чегусова З.В. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен. Київ : Зат «Атлант ЮЕМСІ», 2002. 511 с.
19. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні серед. ХІХ – серед. ХХ ст. : структурування, методологія, художні позиції. Львів : Укр. технології, 2005. 526 с.
20. Яремків М.М. Композиція: творчі основи зображення. Тернопіль : Підр. і посіб., 2009. 112 с.
21. Яців Р. Українське мистецтво ХХ століття : Ідеї, явища, персоналії : зб. статей. Національна академія наук України. Львів, 2013. 352 с.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

1. uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Теорія_мистецтва
2. <http://www.info-library.com.ua>.
3. stud.com.ua/48611/etika_ta_estetika/zagalna_teoriya_mistetstva
4. stud.com.ua/48597/etika_ta.../teoriya_mistetstva_estetichnogo_vihovannya_shillera
5. uk.wikiquote.org/wiki/Категорія:Теорія_мистецтва
6. www.visnik.org/pdf/v2017-04-02-hayevaya.pdf